

Asia: VN/22263/2025

Lausuntopyyntö: Arviomuistio kilpailuneutraliteettiselvityksen suosituksista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto kilpailuneutraliteettiselvityksen suosituksia koskevaa arviomuistiota koskien,
VN/22263/2025

Espoon kaupunki, julkinen hankintayksikkö, kiittää mahdollisuudesta lausua kilpailuneutraliteettisääntelyä koskevista kehittämissuosituksista. Haluamme nostaa esiin muutamia suosituksista, jotka ovat erityisesti hankintayksikön näkökulmasta merkityksellisiä.

Itsearviointi- ja dokumentointivelvoite

Pidämme julkisyhteisöille suunniteltua itsearviointi- ja dokumentointivelvoitetta kannatettavana ja periaatteessa hyödyllisenä. Velvoite on linjassa jo nykyisin sovellettavien kilpailulain vaatimusten kanssa, ja dokumentoinnin kautta on mahdollista parantaa tietoisuutta oman toiminnan luonteesta ja kilpailulainsäädännön soveltumisesta.

On kuitenkin tärkeää, että velvoite muotoillaan selkeästi ja rajatusti, jotta se ei synnytä päällekkäistä hallinnollista työtä tai tulkintaepävarmuuksia erityisesti pienissä hankintayksiköissä. Lisäksi jää vaikutelma, että julkisyhteisöille asetettavaksi ehdotetun velvoitteen taustalla saattaa olla KKV:n resurssipula, mitä pyritään ratkaisemaan siirtämällä velvoite muille julkisyhteisöille ja samalla pahimmillaan aiheutetaan tuntuvaa lisäbyrokratiaa ja hallinnollisen taakan tuomia lisäkustannuksia. Tulee harkita voitaisiinko tavoitteet vaihtoehtoisesti saavuttaa osoittamalla KKV:lle lisärahoitusta. Huomioiden Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) toimenpiteiden vähäisyys Espoon kokoisen kaupungin osalta, suosituksen voidaan katsoa olevan jopa ylimitoitettu.

Arvostamme kuitenkin sitä, että KKV on ilmaissut olevansa valmis laatimaan käytännönläheiset suuntaviivat veloitteen täytäntöönpanoa tukemaan. Suuntaviivojen ja esimerkkien merkitys tulee olemaan ratkaiseva, jotta velvoite toteutuu yhdenmukaisesti ja tarkoituksenmukaisesti, eikä siten aiheuta hankintayksiköissä tarpeetonta työtaakan lisäystä.

Raportointivelvoitteiden laajentaminen

Kannatamme periaatteessa tiedonkeruun ja raportointivelvoitteiden laajentamista, kun se kohdistuu valtion toimijoihin ja julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhtiöihin. Nykyinen tilanne, jossa ainoastaan kunnat ja hyvinvointialueet raportoivat kilpailullisesta toiminnasta Valtiokonttorille, ei mahdollista kokonaiskuvan muodostamista.

Samalla haluamme kuitenkin korostaa, että kaikki laajennukset tulee mitoittaa hallinnollisesti järkevästi ja kestävällä tavalla. Raportoitavien tietojen tulee rajoittua kilpailulain 30 d §:n jo nyt edellyttämiin tietoihin, eikä uusia tietosisältöjä tule vaatia ilman selkeää perustetta. Raportoinnin tulee olla teknisesti mahdollisimman kevyt ja sujuvasti integroitavissa olemassa oleviin taloushallinnon järjestelmiin.

Raportointivelvoitetta ei myöskään tule tulkita veloitteeksi erilliseen tilintarkastukseen tai muuhun viralliseen varmentamiseen, ellei tällaiseen ole selkeää ja lainsäädännöllisesti perusteltua syytä.

Valvonnan painopisteiden siirtyminen ”kovaan valvontaan”

Suhtaudumme hyvin varauksella ehdotukseen siirtää KKV:n neutraliteettivalvonnan painopistettä ennaltaehkäisevästä työstä kohti ns. ”kovaa valvontaa”, erityisesti tilanteessa, jossa viraston strategisia painopisteitä ei ole virallisesti määritelty eikä toimintalinjoja riittävästi viestitty.

Hankintayksiköiden kannalta oma-aloitteisten tutkintojen lisääminen ilman ennakoitavuutta tai kohdennettuja painopisteitä voi aiheuttaa merkittävää epävarmuutta ja tarvetta ylimitoitettuun varautumiseen, mikä ei ole linjassa tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen hallinnon periaatteiden kanssa.

Mikäli painopistettä muutetaan, tulisi sen tapahtua vasta, kun itsearviointivelvoite, suuntaviivat ja mahdolliset tekniset raportointivälineet ovat aidosti käytössä ja toimintaympäristö on vakaa. Tärkeää on myös, että KKV ilmoittaa selkeästi vuosittaiset valvontapainopisteensä julkisesti. On hyvä huomata, että KKV on itse katsonut ennaltaehkäisevän toiminnan kaikista vaikuttavimmaksi, joten mikä on todellinen tarve tälle ”kovan linjan” suositukselle.

Seuraamusmaksujen käyttöönotto neutraliteettisääntelyssä

Pidämme seuraamusmaksujärjestelmän liittämistä neutraliteettisääntösten rikkomiseen ehdottomasti ongelmallisena ja sääntelyteknisesti epäasianmukaisena.

Neutraliteettisääntely perustuu nykyisellään arviointiin ja harkintaan eikä sisällä selkeitä ja yksiselitteisiä kieltoja, joiden rikkomisesta seuraamusmaksu olisi oikeusvaltioperiaatteen mukainen seuraus. Seuraamusmaksu edellyttää täsmällistä ja tarkkarajaista sääntelyä, jota nykyinen neutraliteettijärjestelmä ei tarjoa, eivätkä esitetyt muutokset sitä tällaiseen muotoon muuta.

Lisäksi on huomioitava, että julkisyhteisöt eivät voi ”vetäytyä markkinoilta” sanktion pelossa, vaikka sääntelyn soveltuminen olisi epäselvää. Tällainen oikeudellinen epävarmuus yhdistettynä sanktioriskiin olisi sekä epätarkoituksenmukaista että epäreilua erityisesti niille hankintayksiköille, jotka toimivat hyvin rajatuilla aloilla tai lainsäädännön epäselvissä reuna-alueissa. Seuraamusmaksun käyttöönotto johtaisi todennäköisesti pitkiin muutoksenhakuprosesseihin.

Viittaamme myös perustuslakivaliokunnan kannanottoihin seuraamusmaksujen osalta. Toisin sanoen seuraamusmaksut viranomaiselle eivät kuulu suomalaiseen oikeusjärjestelmään.

Seuraamusmaksun käyttöönottoa ei tule viedä eteenpäin, vaan sen sijaan neutraliteettisääntelyn täytäntöönpanoa tulee edelleen kehittää KKV:n ohjauksen, neuvonnan ja viestinnän kautta, tarpeen mukaan kytkien siihen esimerkiksi uhkasakkomenettely soveltuvissa tilanteissa.

Heinonen Karri
Espoon kaupunki